

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetések helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatálnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz.

Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett 2. sz., az emelet hátsó részében.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstejn és Voglnerl (Neuer-Markt 110 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyilttér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt., félévre 6 frt., évnegyedre 3 frt o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-peldánnyal szolgálunk.

Királyföldi közállapotok.

Ar. — A nyugati művelt államokban néhány állambölcse az azon törli a fejét, hogyan lehessen képviselve parlamentekben és más, közügyekkel foglalkozó gyűlésekben a kisebbség is; eltévelytve attól, hogy ép a választó polgárok kisebbségét representálják itt és ott az ellenzék különböző árnyalatai — szeretnők ide a Királyföldre meginvitálni az oly nehéznek látszó problémával tépelődő bölcseket, hadd látnak meg, hogyan lehet a kisebbség illő képviseltetését biztosítani.

Nyílt titok, számra nézve mily kisebbségben vannak szász atyánkfiai a királyföldi román és magyar népséggel szemben, mégis a 11 törvényhatóság által küldött 22 országos képviselő közül csak 19 szász; jogilag teljes igazuk van, mert a választók nagytöbbsége szászájuk, s ezek a medgyesi gyűlés egységre szövetkezése által okosan ki tudták vinni azt, hogy például a románok közül még egyetlen képviselő sem juthatott fel a pesti parlamentbe, bár az activitás jelszava ép N.-Szebenből harsogott a román választók közé; hogy a szászájuk képviselők nagy többségben legyenek, ez jogos lehet értelmi és más kulturai szempontokból is; de vajon méltányos-e? ez már más kérdés; tény, hogy a Királyföldön egy Stuart Millnek is a többség nem képviseltetése felett lehetne és kellene elmélkedni.

Jól tudom én azt, hogy a törvény értelmében az egész választókerület népét representálja a választók bizalmát megnyert férfiú; hanem látom ám azt is, hogy az alig szíveltek akarják magukat az általuk sok helyütt ok nélkül háttérbe szoritottak szószólóivá feltolni.

Ha a királyföldi sajtó arra buzdítja a 19-seket, lépjenek ki bátrabban a parlamenti arenára, szónokoljanak többet és ne csak a specialis királyföldi vagy erdélyi ügyekben; ha azt mondják e szász uraknak: hagyjatok fel a tartózkodással, ne szoritkozzatok a védelemre — mindezt még értjük; de nem értjük, ha arra figyelmeztetik őket hogy különösen akkor kell sikra állaniok, midőn „a nem magyar nemzetiségek életérdekeinek biztosításáról” lesz szó, kivált, midőn ez appell-t még azon adat illusztrálják, hogy a Királyföldön csak 6% magyar áll szemben 94% nem-magyarral.

Ha az ilyen nyilatkozatok a nemzeti klub köréből hangzanának fel — úgy azt minden alkotmányhú polgára hazánknak helyen találhá; ámde ha a Deák-párthoz tartozó szászok organumaiban olvasunk ily elmefuttatásokat, méltán kérdehetjük: hová tévedtetek?

Igaz, hogy a szászok követelése sok részben, például a politikai ügyekkel foglalkozó egyetem fentartása — a nemzeti jogtulzának is jelszól szolgálhat; hanem azért legkevésbé áll jól nekik, magukat a királyföldi románok pártfogói gyanánt gerálni.

Ugyan tegyék csak kezökét szívökre, s vallják meg, voltak-e ily jóakarók, midőn ezt a jogegyenlőségnek fogva tenniök kötelességök lett volna? Soha! Most, miután az országos demócrat jellegű törvény e polgártársaink jogait is biztosította — kissé eltekint a támogatással. Azt mondják ugyan, hogy szerették volna, ha a román érdekeket román országos

képviselők által látták volna védeni; de — megengedjenek — ez nem egyéb egy kis ámitásnál. Ha akarták, rést nyithattak volna erre román polgártársaiknak; nem tették, s ez eljárásuk szép szavaikat üres ígérlet — és dicsekvésnek tünteti fel, a minthogy a medgyesi egység ép oda is célzott, hogy csak is szászok menjenek fel a Királyföldről Pestre az országházába, s hogy 30. másájuk is beférhetett — épen nem szász érdem.

Abban igazuk van az ó-szász organumoknak, hogy a királyföldi országos képviselők „sziklaélen haladnak, balra jobbra örvény tántog; bár tartanak ezt szem előtt, midőn méltányosoknak kell lenniök követeléseikben királyföldi másájuk polgártársaikkal szemben; ekkor jusson eszökhöz, hogy ezek „nemzetiségeket nemcsak meg akarják őrizni, hanem erre törvényes joguk is van, s mi hozzá tesszük, hogy volt is; és ezért biztosítjuk szász atyánkfiait arról, hogy ha közülök a Királyföldről 19-en is ülnek az országházában, a magyar parlament bölcseisége még fogja találni az utat, melyen úgy lehet és kell haladni, hogy mi magyarok és románok se szenvedjünk esorbát törvényadta jogainkban. Memento.

A Deákpárti felirati javaslat.

„Felséges Császár és Apostoli Király! Hódoló tisztelettel vettük Felséged felhívását, hogy a nemzet érdekeinek és a kor igényeinek megfelelőleg, folytassuk a benső átalakulás nagy munkáját, melyet a közelebbi országgyűlések megkezdettek; s törvényes intézkedésekkel és célszerű beruházásokkal minden irányban törekedjünk előmozdítani az állam szellemi és anyagi érdekeinek kifejtését.

Teljes mértékben felfogjuk e feladat nagyságát.

Tudjuk, hosszás idők mulasztásait kell pótolnunk, s hogy azon intézkedésekben, a melyek közelebről történtek, csak egyes alapját vannak letéve az államszervezet rendezésének.

Sok viszony, mely a múltból maradt fenn, vár még rendezésre; s több üdvös intézmény, mely újabban alakult, fejlesztendő tovább.

Habár azon nagyfontosságú intézkedések, melyeket a közelebbi országgyűlések hoztak, több életbevágó kérdés megoldását eredményezték; a reformok terén, melyekre hazánknak szüksége van, alig vagyunk túl a kezdeményezés törekvésein.

S nem egy tárgyra nézve, mely a törvényhozás gyors intézkedését sürögösen igényli, a kezdeményezés sincs még megindítva.

Egyaránt érezvén e szerint hátramaradásunkat és a belreformok szükségét minden irányban, hazafiai készséggel követjük Felséged felhívását a folytonos, következetes és kitartó munkásságra. Készséggel vesszük tárgyalás alá és igyekszünk legjobb belátásunk szerint a kor igényeinek és az ország érdekeinek megfelelőleg elintézni mindazon előterjesztéseket, a melyeket Felséged kormányja az államszervezet rendezésére, a köz- és magánviszonyok és érdekek szabályozására s az ország szellemi és anyagi erejének előmozdítására nézve tenni fog.

Folytonos következetes és kitartó munkásságunk sikerének nem csekély biztosítékát látjuk a tervszerű rendszeres eljárásban és az idő kellő beosztásában, melyre a legmagasabb trónbeszéd azon kijelentése nyújt kilatást, hogy az érintett előterjesztések Felséged kormányja által mindenkor alkalmas időben fognak tétetni.

A tárgyak, melyek Felségednek legmagasabb trónbeszédében elsoroltatnak, bizonyára igen fontosak és sürögös elintézést igényelnek. Nagyré-

szét foglalják azok magokban azon törvényhozási teendőknél, a melyekre ez idő szerint mindenek előtt hivatva vagyunk. Kétségtelen azonban, hogy a mint Felséged is kegyesen értenie méltóztatott, e tárgyakon kívül több nem kevésbé fontos és szintén halaszthatatlan kérdés van, melynek korszerű és az ország viszonyainak gondos tekintetbe vételét mellett eszközöndő megoldása a nemzetnek forró óhajítása.

Országos képviselői kötelességünknek tartjuk, részünkről ezen kérdések törvényhozási megoldását is fölünk kitelhetőleg előmozdítani. S ha ez alkalommal mellőzzük azok részletes elsorolását azon okból tesszük, mert meg vagyunk győződve, hogy Felséged kormányja minden irányban figyelemmel kísérve a közóhajításokat, különösen is kiváló gondjai közé számítja e kérdéseket is.

A bizalomnak, melylyel e részben a jövőbe tekintünk, s a siker reményével, a melylyel törvényhozói munkásságunkat megkezdjük, nem csekély zálogát birjuk azon néhány hónap történetében is, mely a közelebbi országgyűlés barekesztése óta lefolyt.

A kiváló figyelemnek, melylyel Felséged az ország közreművelődési érdekeit szívón hordja, új bizonyosság azon rendkívüli intézkedések, a melyeket Felséged a kolozsvári egyetem és a Ludovica Akademia fellátásának siettetése céljából elrendelni méltóztatott.

Hódolatteljes köszönetet mondunk Felségednek azon atyai érdekltségért és gondoskodásért is, melyet a víz által karóult alföldi vidékek iránt tanusítani kegyeskedett. Óhajtva várjuk és készséggel vesszük tárgyalás alá a javaslatokat, a melyek lehetővé teszik, hogy e vidékek jövőre hasonló csapásoktól megóvassanak.

A legősintébb örömmel és hálás érzellemmel fogadtuk Felséged azon intézkedéseit, melyeket a határvidékek tetleges visszacsatolása és polgárosítása ügyében elrendelt.

Régi jogos óhajításának valósítását látja a nemzet Felséged kegyes elhatározásában, mely az összes határvidéket rendre az ország törvényes kormányának rendeli alá, s megszüntetvén azon kivételes állapotot, mely nem csupán törvényeinkkel, de a honvédelem újabban megállapított rendszerével is ellentétben áll, lehetővé teszi, hogy az alkotmányos szabadság áldásai azon vidékek lakóira is kiterjesztessenek.

Engedje remélnünk Felséged, hogy a polgárosítás műve a viszonyoknak megfelelő fokozatos átalakítás útján az összes magyar és horvát-szlavón határvidékeken minél előbb teljesen keresztül vitetik.

Részünkről azzal a hazafiai jó akarattal és szíves érdekltséggel, melylyel a határvidékek lakói iránt viseltetünk, készséggel fogjuk tárgyalni minden alkalommal, a mi akár a magyar határvidék közigazgatási beosztása, országos képviseltetése, akár az ezen területnek, vagy a már polgárosított horvát határvidéki részek lakóinak Felséged által nyújtott kedvezmények törvénybeiktatása iránt Felséged kormányja által előterjesztetik.

Midőn azonban ez alkalommal újabban is kifejezzük legősintébb hállánkat Felséged azon kegyes intézkedéseit, a melyek szent koronánk területeinek végvidékein e terület épségének helyreállítására nézve történtek; engedje Felséged, hogy a legmélyebb tisztelettel és bizodalommal ismételve felhívjuk figyelmét azokra, a miket a magyar szent korona országai területi épségének helyreállítás érdekében 1869-iki feliratunkban Dalmátia vissza kapcsolására nézve elmondottunk.

Nem akarjuk ez alkalommal ismételni mindazt, a mi érintett alázasos felterjesztésünkben foglaltatott. — De állásunkból folyó mulasztathatlan kötelességünknek tekintjük e tárgyban most is szót emelni Felséged trónja előtt és újlág kifejezni azon reményünket, hogy Felséged bölcseisége fog találni módot azon nehézségeknél, melyek e részben elő-

tünk is tudva vannak, elosztására s a magyar szent korona országai régi törvényes óhajítása teljesítésére.

Felséged felhívása folytán már ez alkalommal kijelentjük szíves készségünket azon országos küldöttség kiküldése iránt, melynek feladata lesz Horvát-Szlavonországok küldöttségével a felséged legmagasabb trónbeszédében kijelölt tárgyakra nézve értekezni.

Annyi és oly nagy fontosságú törvényhozási feladatok megoldása előtt állván, a benső megnyugvás örömteljes érzését keltette bennünk Felséged azon kijelentése, hogy a külállomokkal fenálló kedvező és barátságos viszonyok biztos roményt nyújtanak a béke fentartására nézve. Örömmel tapasztaltuk, hogy Felséged legújabbban is a külviszonyok e kedvező állapotának bizonyítékait vette. Óhajtjuk, hogy Felséged kormányja ezután is legfőbb gondjai közé sorolja a béke állandóságának lehető biztosítását, mert az ország belserveszvének és fejlődésének életfeltételei a béke tartós fennmaradása képezi. Ez teszi leginkább lehetővé, hogy Felséged várakozásának is megfelelőleg, az okszerű takarékoság követése mellett, államháztartásunkban az annyira szükséges égensúlyú biztosítások.

Hódolatteljes tisztelettel jelentjük ki köszönetünket Felségednek azon atyai indulatiért, melyekről a legmagasabb trónbeszéd legújabbban is élénk tanúságot tesz.

Kik egyóbirant tisztelettel vagyunk császári és apostoli királyi Felségednek legalázatosabb szolgálai.

Magyar-, Horvát- és Szlavonországoknak országgyűlési egységgyűlt képviselői.

Legújabb táviratok.

Dresda, sept. 25. A szász koronaherceg az austriai császár meghívása folytán Ischelbe megy zergéavadászatra.

München, sept. 25. Pferischornnek külügyminiszterre való kinevezetésével egyidejűleg a király megbizta a kabinetet, hogy új pénzügyminisztert hozzon javaslatba.

Augsburg, sept. 25. Az „Augsb. Allg. Ztg.“ úgy hallja, hogy Pfertshner külügyminiszterre, a minisztertanácsban való előléssel és életfogytiglani reichsráth-tá nevezetett ki.

Berlin, sept. 25. A „Voss. Ztg.“ azt írja, hogy az austriai és német császárok nov. hó folyamában a szász királyi pár arany-lakadalmára Dresdába váratnak.

Berlin, sept. 25. Némely diplomatai állomásnak újonnan leendő betöltése felől az hallatszik, hogy Keudell konstantinápolyi követé, Pfiel szentpétervári követé, tanácsos bukaresti főcsofnulla, és az eddigi bukaresti főcsofnulla, Radowitz, a külügyminiszterium előadó tanácsosa fog kineveztetni.

London, sept. 25. A „Times“ szerint Francia és Angolország megállapodásra jutottak a köntendő kereskedelmi szerződés főpontjai iránt.

Dresda, sept. 25. A „Darmstadt. Ztg.“ a kormány gyamolítása végé a nép jóakarátára hivatkozik, hogy így a miniszterváltáshoz kötött remények megvalósuljanak az országnak — a német birodalommal való áldásdus kapcsolásban — a megzavart béke visszaadásék.

London, sept. 25. A „Times“-nak egy konstantinápolyi távirata jeleni: A czar Djemil pasát e hó 19-én fogadta és óhajlat fejezte ki, hogy a létező orosz-lörök harafi viszonyok megszüldittásának.

Konstantinápoly, sept. 25. A bécsi török követ, Khalil soheriff pasa, külügyminiszterre nevezetett ki.

A főrendiház válaszfelirati vitája.

(Szeptember 24-én.)

A napirenden volt a válaszfelirati javaslat tárgyalása.

Vay Miklós báró mint a 30-as bizottságnak tagja, mely a válaszfelirati javaslat elkészítésére lön kiküldve, feleslegesnek tartja hosszas indoklásba bocsátkozni, a válaszfelirati javaslat elfogadását valamint lényegére, úgy alakjára nézve is a mgs. főrendeknek ajánlja.

A mgs. főrendek bizottmánya e felirati javaslat szerkesztésénél nem tartja ez uttal szükségesnek bármely más olyatán tárgynak is felvétele, mely a l. k. kir. trónbeszédben nem foglaltatik, mert az a fejedelmi jó akaratról az alkotmány és törvényekhez szilárd ragaszkodás komoly érzetéről tanuskodik; kiváló gondnal jelöltnek ki pontonként mindazon tárgyak, melyeknek haladéktalan megoldásától feltételezték sokban hátramaradt, de tespedésből magát immár kiemelni törekvő kedves hazánknak mentül előbbi felvirágozhatása. Ennyit a felirat lényegére nézve.

Alakját illetőleg az előterjesztett formulázás elfogadásában öszpontosult a bizottság nézete, a felirat ily alakban lett létrejöttére maga a l. k. trónbeszéd szerkezete volt legnagyobb befolyással. Uj-ból ajánlja a felirati javaslat elfogadását.

Ij. gr. Keglevich István. Ha a felirati javaslat szerkesztésekor azon szándék volt irányadó, hogy az vita nélkül változatlanul elfogadtassék, akkor, úgy hiszi a szándék célzattal fog érni; és ha azon nézet irányadó volt annak szerkesztésénél, hogy egy válaszfeliratnak nem feladata a multat bírálni, hanem röviden körvonalozni a jelen állapotot, és jelezni azon elveket, melyeket követni akarunk a jövőben, hanem az csak egyszerű paraphrasisa legyen a trónbeszédnek, úgy e nézet tökéletesen megtestesült a jelen felirati javaslatban. E javaslat egy gyémánthoz hasonlít, mely ép oly fényes, átlátszó, és oly színnélküli mint a gyémánt, de a gyémántnak minden éle, csucsá a legnagyobb figyelemmel köszörülteztet le, úgy hogy valóságos sima gölyő lett belőle, melyet bárki kezébe vehet, s nem sérthet meg senkit. De talán jobban is van ez így. A főrendiház tagjai sorában, nézete szerint kiengesztelhetlen nézet-ellentétek lesznek. Ezen ellentétes áramlatok előbb utóbb ki fognak törni mert kitörniök kell, a konkrét esetek megvitatása alkalmával, és így talán céltalan is lenne ezen alkalmossal tárgynélküli abstract vitákat előidézni. Fentartja azért magának a részletes tárgyalás alkalmával módosítványait előterjeszteni.

Inkey Nándor; A ház asztalán fekvő felirati javaslatot általánosságban elfogadja, de kötelességének tartja mint horvát-szlavon dalmátországi képviselő, a részletes tárgyalásnál észrevételeit megtenni.

Eötvös Dénes b. szintén elfogadja a felirati javaslatot.

Vay Lajos b. egy módosítványt nyújt be a felirati javaslat utolsó bekezdéséhez, mely így hangzik: „Ezen általunk elősorolt tárgyakon kívül tudjuk, hogy még más halaszthatlan intézkedések is igénybe fogják venni törvényhozás tevékenységünket. Ezek közt első sorban elintézendőnek véljük a vallásos viszonyoknak az 1848 XX. t. c. alapján leendő végleges elintézését.”

Széchen Antal gr. Örvendeni fogok, ha az ellentétes vélemények harca és összeütközése új élénkséget és jelentőséget ad a főrendiház tanács-

kozásainak, annyival inkább pedig, mert az ellentétes véleményekben ellenségeskedésnek alapját soha nem látja hanem csak az eszmecsere föltételét, mely a törvényhozási tanácskozások eljárásának és jelentékenységének egyik leglényegesebb feltétele. Ha a felirati javaslat csak ügyleti jellegű visel, az véleménye szerint a felirati viták helyesen felfogott természetében keresendő. Vannak olyan körülmények és idők, voltak jelesen hazánkban is, midőn a felirati vita határozott elvkérdések körül forogván, ez elvek megvitatását szükségessé, s mellőzhetetlenné tette, de ha a politikai situatio bizonyos főpontokban öszpontosul, ha ezen fő és egyszerű központok közt forog a nemzeti élet, akkor a felirati vita kétség kívül kevés tárgyra szorítkozván, a meggyőződés egyéni sulya állittatik előtérbe. De ha ezen idők lejártak, mi véleménye szerint nem épen szerencsétlenség, mert bizonyosságát adja annak, hogy a hazározatlan viszonyok megszűntek és a dolgok normalis keretbe mentek által — ha ily viszonyok állottak be, akkor felfogása szerint a felirati vita szerkezetét és a vitát minél egyszerűbb, minél józanabb, minél szűkebb keretben kell tartani azért, mert átmeneti időszakban, hol számos reform-kérdések forognak fenn, mindezeknek egy alkalommal való tárgyalása más-hoz mint azok felületes megvitatásához nem vezet-het, a felületes vita pedig, mely csak frasisok terére vezet, sem a törvényhozás méltóságának, sem az ügy jó irányu vezetésének nem felel meg. (Helyeslés.) Midőn tehát teljesen elismeri, hogy a jelen felirati vita semmi varázsszal és élénkebb színezettel nem bír, még is a helyzet igényeinek alkalmas kifejezése az, s részéről üdvözlő azon korszakot, mely lehetőségére tette, hogy minden egyéni meggyőződés mellőzöttesen nélkül a felirati vita csak azon tevékenység kifejlésére szorítkozzék, mely a komoly törvényhozási munka által az ország jövő felvirágzása biztosítására vezet.

Szóltak még B. Prónay Gábor és Keglevich Béla gr.

Öt percnyi szünet után a részletes tárgyalás elhalasztása mellett és ellen folytatott eszmecsere után szót emel:

Haynald Lajos érsek. „Ugy hiszi, azt, a mi az indítványban fogadtatik, a feliratban külön megemlítani fölösleges volna. Ha vannak panaszok, melyek a jogegyenlőség és viszonyosság tekintetéből emelhetetnek Magyarországon: akkor bizonyára azon panaszok azok, melyek a katolikusok ajkairól hangzanak és már egy, Magyarország színe előtt tartott gyűlés határozataiban kifejezést is nyertek. Ezen határozatok a legfelsőbb helyre fölterjesztettek s mi kívánatainknak a maga után való teljesítését várjuk. De mindamellett se akarná ezen kivonatokat fölemlítését a föliratba foglalni; nem pedig azért, mert e kérdés különben is fölemlítettik a legmagasabb trónbeszédben, hol ez elmondatik: „Az elősorolt tárgyakon kívül egyéb halaszthatlan intézkedések is igénybe fogják venni önkötörvényhozási tevékenységét.”

Erre ekkép felel: e jelen országgyűlés hivatala ezen az alkotmányos tényezők ismételve nyilvánított megnyugvása által is szilárdult közjogi alapon belügyeink rendezését időszerűleg fejleszteni s az átalakulás nagy művét befejezéséhez közelebb vezetni.

A különböző keresztény vallásfelekezetek közt jogegyenlőség és reciprocitás e szavakban kifejezve lévén, feleslegesnek látja azt külön hangoztatni; a

Az 1870. január 1-re összehívott megyesi országgyűlésen az udvarhoz közelebb állókkal közlő tervét, s annak többeket megnyerni igyekezett. Kedvezett e tervnek az a körülmény, hogy a gyűlés végzése 3-ik pontjában sürgetve kérték a RR. a királyt, hogy hozna magához illendő kegyelmes asszonyt az országnak, a mint megígérte volt, mert „a reménység és várakozásban — úgy tetszik — immár elég volna;” „mely könyörgésre — így szól e pont zártétele — miért, hogy felséged hiveinek kegyelmes választóit, örökké megszolgáljuk felségednek, mert ebben itéljük mind magunk, mind gyermekeinknek és édes hazánknak megmaradását.”⁸³⁾

A fejedelem a RR-nek tett ígéretét beváltandó, mindjárt a gyűlés után, a három nemzet jeleseiből Fejérvárra meghívott harmincz tagu tanácsban tárgyalás alá vette a kérdést; előbb maga a király, utána Békés fette ki bővebben annak részleteit, azután kiki elmondta a maga nézetét; voltak, kik a Szelim szultán haragjától tartottak, de Békés minden ésszerű okot felhozott saját nézetei és terve mellett, s azon véleményét fejezte ki, hogy: Szelim császárnak nem lesz ellenére, ha a fejedelem a maga ügyét törvényes és főfő méltóságú házasság által megszilárdítja, kivált ha az a lengyel királynak János Zsigmond anyai nagybátyjának közbenjárásával és jóváhagyásával történik; a ki nem csak hogy nem ellenezne ily kegyes szándékot, mely által nemzetsége az árvaságra jutástól meg lenne mentve, sőt a fejedelem követéihez maga részéről is nagy nevű férfiak adna, és reméli, hogy a dolgokat mind itt, mind Szelim császárnál legjobban módon végre lehetne hajtani; a netalán megharagvó

mi a protestánsok kívánalmait illeti, úgy gondolja, még részletesen is megemlítették azok teljesítése, a mennyiben talán jogos panaszok és kívánalmak lennének.

Az mondatik a felirati javaslatban, hogy: „Felsőged hűséges főrendei már az 1848. törvények által megállapított népképviselői rendszer életbe léptetése előtt óhajtották a főrendi házat törvényesen rendezhetni.”

(Vége következik.)

A balközépi felirati javaslat.

Felsőged császár és apostoli király!

Nemzetünk mind anyagi, mind szellemi jólétének kifejezése iránti hitünket mindenekfelett azon meggyőződésből merítjük mi is, hogy az ország alkotmányos élete biztosítva van.

Oly hit ez, mely nem egyes törvényben, de Felsőged alkotmányos érzelmeibe vetett erős bizodalunkban és az ország népének az alkotmányos rendszerhez ragaszkodásában gyökerezik.

Ebben talánunk mi megnyugvást az iránt, hogy mindazon törvényeinket, melyeknek megváltoztatását a magyar királyi trón s a magyar haza érdeke követeli, — vonatkozzanak azok az államélet bármely részére, nevezetesen akár közjogiakra, akár tisztán belügyieknek, — rendes alkotmányos uton megváltoztatni sikerülend.

A valóban alkotmányos rendszernek más rendszerek fölötti előnye épen az, hogy minden oly törvényt, mely az ország állami létére vagy felvirágzására, avagy népének megelégedésére nézve hátrányos, megváltoztatni lehet, mielőtt még az általa okozott elégedetlenség veszélyes izgalmakat szülne a nemzet kebelében.

Felhasználva az alkotmányos rendszer által nyújtott ezen előnyt kötelességünknek fogjuk ismerni, hogy adandó alkalommal kifejezzük nézetünket mindaz iránt, a mi bármely, akár régebbi, akár újabb törvényeinkben a magyar trón és a magyar haza érdekében megváltoztatást igényel.

Hogy azoaban az alkotmányos rendszernek említett jótékony hatása valóságos legyen: mindenek előtt szükséges, hogy a törvényhozó testület az ország egyéb intézményeinek megfelelőleg és úgy legyen összeállítva, hogy abban a nemzet akarata meghamisítatlanul nyilatkozzék.

E nézetből indulva ki, veendjük tanácskozás Falá elsőged kormányának azon javaslatát, mely egy felsőháznak rendezését fogja czélozni és legnagyobb készséggel fogunk járulni oly törvény megalkotásához, mely a jogegyenlőség alapjára fektetett rendszerünkbe nem illő főrendi házat eltörülve, azt egy helyes alapokon nyugvó felsőházzal fogja helyettesíteni.

Hasonló készséggel fogunk járulni oly törvény megalkotásához is, mely a 48. évi választási törvények hiányainak javítására, pótlására és az ország minden részében öszhangzásba hozatalára lesz irányozva.

Nem lehet azonban az ily törvénynek feladata, hogy a választói jog megszorítása által magát az alkotmány alapját tegye szűkebbé; — szükséges ugyan a választások szabadságát a párt szenvedélyek hullámzása ellen védeni, de általában nem elég csak az ellen védeni meg.

A mult választások tapasztalatai meggyőztek bennünket arról, hogy nálunk is — miként ez mássutt is történt — a kormányhatalommal visszaélés,

Szelim elméjét alkalmas emberek által s helyes oknál fogva, valamint a Diván tanácsosait elegendő arannyal meg lehetne engesztelni, kivált a mostani időben, midőn a velenceiekkel Cyprus szigeteiről régi háborút kétes eredménnyel folytatt; szerinte remélhető, hogy a házasságon kívül, a mit nem kell titkolni, minden egyéb dolgokat mély titokban tartva, a csinyt alkalmas módon jóvá lehet tenni.⁸⁴⁾

Békés érvei győztek: a gyűlés elhatározta, hogy nagy követséget küldjön Maximiliánhoz. Követről kellett gondoskodni. A tanács minden tagját felszólították, de senki sem vállalkozott. Végre Békéshez⁸⁵⁾ fordult a fejedelem; a ki ura szolgálai közül nagy kísérettel, lovakkal, ruhákkal, pénzzel és kincsekkel ellátva, miután Maximilián menedéklevelét megkapta, ápril 12-én Fejérvárról utra kelt.⁸⁶⁾ A merre ment, mindenütt nagy tisztelet és öröm jeleivel, sőt a határszélen üdv-ölvésekkel fogadták.⁸⁷⁾ A lengyel király Zsigmond August Conarsky Ádám püspök vezérlete alatt nem kevésbé fényes követséget adott melléje.⁸⁸⁾ Prágában a császár úgy fogadta, hogy annál szívesebb fogadást még

⁸⁴⁾ Bethlen II. 194—196. II. v. ö. Forgács i. h. 143. Istvánfi 317. l.

⁸⁵⁾ Schesaeus az egykorú költő írja:

„Ergo opus ad tantum peragendum rite Bekessus Deligitur Gaspar, quo regis nullus in aula Promtor ingenio fuit, linguaque disertus.” I. Gr. Ke-mény József kézirat gyűjteményében VI. k. lib. XII. 390—2. vers.

⁸⁶⁾ Bethlen II. 197. Forgács 443. Istvánfi 317. II.

⁸⁷⁾ Forgács o. u.

⁸⁸⁾ Forgács o. u.

az általa gyakorolt illetéktelen nyomás és a sok helyütt előfordult vesztegetés a választás szabadságát és őszinteségét számtalan esetben megrontotta; a minék következtése nálunk sem lehet egyéb, mint a mi más államokban is mindenütt volt: meghasonlás a képviselő ház többsége és a nemzet valódi többsége között; és mindazon szerencsétlenség, a mi ennek folytán a trónt és a nemzetet azon országokban sujította.

Ez ellen biztosítékot nyujtani az alkotandó törvény egyik főfeladata leend.

Nem fogunk mi visszajedni a munka folytonosságától, a melyre szükség lesz, hogy ezen s a Felsőged legmagasabb trónbeszédében említett egyéb nagy fontosságú kérdéseket megoldanunk lehessen; s a képviselőház kizárólagos joga lévén saját szabályait megállapítani, rajta leszünk, hogy az mindig rendezes és akadálytalanul működhes-sék, de a tanácskozási és a szólásszabadságot minden korlátozástól megóvni kötelességünknek ismerendjük.

A sajtótörvények alaki és anyagi hiányainak kijavítását czélzó javaslatokat is azon figyelemmel veendjük tanácskozásunk alá, a melyet ezen ügy nagy fontosságánál fogva megérdemel; de reméljük, hogy a Felsőged legmagasabb trónbeszédében is jelzett jogszerű reformok oly irányban fognak éltetettetni, mely lehetővé teendi, hogy a sajtó utján elkövetett vétségek megtorolhatók legyenek, a nélkül, hogy annak szabadsága korlátoztassék s a nélkül, hogy a sajtó utján elkövetett vétségekre nézve külön törvényeket alkotni s külön eljárást szabályozni kellene.

Mélyen érezzük mi a köz, az általános műveltségnek nagy fontosságát; de érezzük azt is, hogy nemcsak a közép és felső oktatás körében, hanem a népoktatás terén is nagyok és fontosak azon teendők, a melyek megoldásra várnak; s így midőn a közép és felső oktatás előmozdítására, a tanulási s a tanítási szabadság védelmére és eszméje után indulva, teljes készséggel teendünk meg mindent, a mi megtehető: nem mulasztandjuk el a népoktatást és a néptanítók helyzetét is különös gondoskodásunk tárgyává tenni.

Teljes örömmel főgunk ezek szerint járulni a kolozsvári egyetem s a Ludovica academia felállításához; bár nem hallgathatjuk el azt, hogy Felsőged kormányja, folytonos sürgetések dacára is elmulasztotta annak idejében ezen törvények megalkotásáról gondoskodni.

Az, hogy közművelődési szempontból mit tehetünk, épen úgy, mint az, hogy mit tehetünk általában az ország anyagi és szellemi érdekeinek előmozdítására, — mint jelesen iparunk, földművelésünk felvirágoztatására, a kereskedelem fejlesztésére, közlekezési viszonyaink javítására, közigazgatásunk emelésére, — igen nagy mértékben fog függni hazánk pénzügyeinek állapotától, melyre nagy aggodalommal gondolunk, igen félve, miszerint Felsőged kormányja nem lesz képes tényekkel igazolni, hogy a közhittel mindeddig csupán beruházási czélokra kellett igénybe venni.

Részünkről bizonyonnyal legfőbb kötelességeink közé sorozandjuk megtenni minden lehető arra, hogy nem akasztva meg az ország anyagi és szellemi fejlődését, az államháztartásban az egysúly fenntartassék, vagy — ha mint hisszük — az megzavarva van, helyreálltassék.

Mindenekelőtt szükséges mind e tekintetekből, hogy hazánk független bankrendszerrel bírjon; s elvárjuk Felsőged kormányától, hogy annyi mulasz-

nem láttak.⁸⁹⁾ A szövetség apróbb feltételeit még itt, a főbket Speierben állapították meg, hová néhány nap mulva a császárt eikísérték. Augustus 16-án jött létre a végmegállapodás; a főpontok ezek: János Zsigmond a királyi címéről lemond; Maximilián őt, mint királyi származást, fenséges fejedelem címen szólítja; egész Erdélyt, a havasoktól belőli örökségi jogon birja, övé azon kívül életéig Biharmegye Váradal, Máramaros Husztal és a sóaknákkal, valamint Kraszna és Közép-Szolnok vármegyék is; a mit ezeken kívül mindenik fél bír, egymásnak vissza bocsáják; a fejedelem Maximilián unokahugai közül kap nő; volt még egy titkos pontja is a szerződésnek, hogy ha János Zsigmond maradék nélkül meghal, helyébe szabadon választ fejedelmet az ország, neve vajda lesz, s a császár hűségére megesküszik.⁹⁰⁾

Békés végrehajtva a rábizottakat, a császár által nagy ajándékokkal ellátva, és rendkívüli igéretekkel kecsgetve tért vissza s érkezett sept. 13-án Erdélybe. A három nemzet előbbkelő embereit ismét összehívták, 18-án jelentek meg. Az összejövetel Békés házában volt mert ő maga be-tégség miatt az ágyban feküdt; a fejedelem is ide jött, ki őt különben is naponta meglátogatta. A békefeltételek felolvastattak, s Csáki Mihály a kan-czellár kijelenté, hogy a szövetség feltételei megtartására, annak egyik pontja értelmében meg kell esküdniök; ő maga legelőször, utána a többiek le is tették az esküt, Báthori István azon föltétel alatt, hogy a visszajövő Szathmár és vidéke neki adassék; mit a fejedelem megígért.⁹¹⁾

⁸⁹⁾ L. Oratio Funeris De Divo Maxaciliano II. Imperatore Caesare Augusto etc. A Johanne Cratone. Vratislavine. M. D. LXXVII. 47. l.

⁹⁰⁾ Istvánfi 317. l. utána Bethlen II. 198.—9. II. Forgács 444. l.

⁹¹⁾ I. Forgács 447. utána Istvánfi 317. l.

TÁRCSA.

Békés Gáspár.

V.

Legfontosabb politikai műve Békésnek a Maximilián 1570. nyarán fejedelmi ura nevében Speierben kötött titkos szerződés.

Mióta utolsó portai követsége meggyőzte őt arról, hogy tervei ott kevés támogatásra találnak, s a francia udvarral czélzott rokonsághozás sikertelen törekvés; mióta a magyarországi mozgalmak elnyomottak, s a basák Szoliman szabadfejedelmválasztást biztósító athnáméját szétfőpték, a fejedelem követét, a derék Bethlen Gorgelyt levágták.⁸¹⁾ eddigi politikáját lényegesen megváltoztatta. Meg volt győződve, hogy Erdély magára, két nagyhatalmasság torkában fenállani nem képes; az eddigi határozatlan magatartás az országra súlyos áldozatokat hoz s méhében veszélyeket rejt; eljöttnek látta az időt arra, hogy a porta és a magyar király szövetsége között választani kell. Előtte az előzmények jól megfontolása után Maximiliáné látszott előnyösebbnek. Az a kérdés, melyet János Zsigmond 1568. elején a lengyel királyhoz intézett, hogy: „vajon nem lenne-e czél-szerű, tisztesség feltevélek alatt egységre lépni a bécsi udvarral”, előtérbe nyomult, ő felfogta, s a királynak indítványt tett egy Maximiliánval való szövetség létrehozására, melynek egyik pontja legyen a közte és egy osztrák hercegnő közötti esetleges házasság.⁸²⁾

⁸¹⁾ I. Miles Würgengel 134—5 II.

⁸²⁾ Forgács i. h. 442. I. Istvánfi 317. l. Kulcsárféle székely krónika 31—32. II. v. ö. Simigianus 104—102 II

⁸³⁾ Mike: Art. Diaetales I. 481—2 II.

tás után sietni fog e tekintetben célszerű törvényjavaslatot terjeszteni elő.

Elvárjuk Felsőházi kormányától egyszersmind azt is, hogy a közadók minél arányosabb és igazságosabb felosztását és általában az adóztatásnak minél helyesebb alapokra fektetését tárgyazó s oly gyakran sürgetett javaslatokat mihamarabb előterjesztendik.

A víz által károsult vidékek ügyében, a honvédelem érdekében, s általában mindazon ügyekben, melyeknek megoldását hazánk érdeke követeli, elvárjuk Felsőházi kormányának javaslatát; és hinni akarjuk, hogy ezek sorában mielőbb terjesztendő elő oly tárgyakban is javaslatokat, melyek ugyan a legmagasabb trónbeszédben megemlítve nincsenek, de a melyeknél egy sem fontosabb, a melyeknek megoldása égetőleg szükséges.

Ezek közé soroljuk főképp egyrészt a vallás-szabadsági és egyenlőségi s ezzel kapcsolatos kérdéseket, másrészt az urbánissággal rokon természetű birtokviszonyoknak s a hűbériség maradványai megszüntetésének kérdéseit.

Igazságszolgáltatásunk és közigazgatási rendszerünk hiányait pótolni is kötelességünknek ismerjük. Ezért örömmel értettük meg Felsőházi legmagasabb trónbeszédéből, mindazt, a mi abban a büntető törvénykönyv, polgári és büntető eljárás, bányász- és kereskedelmi törvény s az erdészeti viszonyok szabályozása iránt Felsőházi kormányának által előterjesztendő javaslatokra vonatkozik; de e téren, meggyőződésünk szerint, nem csak a hiányzó törvények megalkotásában, hanem a már alkotottak hibáinak, — és pedig nagyok és számosságúak ezek — kijavításában is fekszik a feladat.

Általában a legjobb igazságszolgáltatási és közigazgatási rendszer is csak úgy lehet áldásos a nemzetre, ha a kormány jó példával jár elől a törvények megtartásában, ha minden irányban közzelvetett eljárásával megőrzi azon erkölcsi súlyt, mely még az ellenvéleményüknél is tiszteletet parancsol.

A hol ez hiányzik: ott a trón és az állam érdekei mindig szenvednek, ott nincs áldás a legjobb intézményeknek sem; és épen ezért kellemetlen, de elutasíthatatlan kötelességünknek tartjuk, a kormányzatunk körében e tekintetben sok irányban mutatkozó hiányokra kikérni Felsőházi legmagasabb figyelmét.

Valódi hazafiai örömmel értesültünk Felsőházi legmagasabb trónbeszédéből arról, hogy a horvát és magyar határvidéki polgárosítása már részben befejeztetett, részben pedig a befejezéshez közel áll.

Örömmel fogjuk megtenni e tekintetben a szükséges intézkedéseket; s ez alkalommal egyfelől a helyzet nehézségeinek, másfelől az alkotmányosság követelményeinek tekintetbe vételével fogjuk megítélni Felsőházi kormányának ez irányban követett eljárását.

Csak nevelhetne volna örömmünket, ha Felsőházi legmagasabb trónbeszédében a Dalmáciára és Fiumére nézve fennforgó kérdések végleges megoldására is felhívtunk volna; mindamellett azonban, hogy az nem történt, reméljük, hogy ezen fontosabb ügyek elintézése nem fog ismét huzamosabb időre elhalasztatni.

A mi pedig a horvát-szlavon országgyűlés kívánalmait illeti: őszinte testvéri érzéssel fogjuk

A fejedelem rendkívül örvendett e szövetségnek: Békésre nézve megnyugtató volt, hogy a gyakran megkísérlett, de be nem végeztetett békeszöveget létrehozni, s ez által fejedelmi urának örömet okozni épen az ő hűségese fardozásainak sikerült. A fejedelem a legértékesebb drágakövekkel és arannyal ajándékozta meg; nagyon aggódott betegségeiről. ⁹²) Az elfogadott szövetségekmany kikérelése és a házassági szerződés megkötése végett ismét köveiről kellett gondoskodni; a tanácsosok — mintha egy titkos kőz intézése lett volna — most is vonakodtak elfogadni a megbízatást. A fejedelem ismét Békéshez fordult, s bár ő is vonakodott, a fejedelem gyakori kérésére végre vállalkozott. ⁹³) A fejedelem meg lön nyugtatva; de a könnyek, melyeket Békés ama pillanatban hullatott, méltán siratták elfajzott szerencséjét.

December 26-án indult el fényes kísérettel és ajándékokkal ellátva Békés Gyula-Fejérvárról újabb követésére, a fejedelem decz. 15-éről, Albert rajnai pfalz-grófhoz és Bajor herceghez intézett levelével, melyben kérte őt, „hogy bizonyos fontos dologban küldött követét szívesen fogadni és annak teljes hitelt adni mellőztassék.” ⁹⁴) Azonban midőn Békés utnak indult, a herceg le-

⁹²) I. Forgács satirikus leírását 448. l. melyet csaknem szóról-szóra vett át Istvánfi. 318. l.

⁹³) Forgács 449. l. Forgács szerint előbb nagy igéreteket tettetett volna magának, s kikötötte, hogy a két Báthorival, Forgácsal, Bánfi Pál és Gyulai Mihályval ne érintkezzenek és ellenőrül öcsészt rendelte a fejedelem mellé.

⁹⁴) Szalay: Adalék a magyar történelemhez. — 228 l.

azokat figyelembe venni; teljes készséggel választandjuk meg az ő küldöttségükkel érkekezésre hivatalos országos küldöttségnek általunk választandó tagjait, s bizonynyal nem fogunk késmi teljesítésével mindannak, mi a magyar szt. korona épségével és jólétével megvegyeztethető.

Midőn végeztül kijelentjük, hogy teljes készséggel fogunk megtenni mindent, mi hazánk népének vallás és nemzetiségi különbség nélkül megelégedésére vezethet, nem titkolhatjuk el örömmünket a felett sem, a mit Felsőházi legmagasabb trónbeszédében a külállamokkal barátságos viszony megszilárdulása felől mondani méltoztatott.

Felsőházi trónjának és a magyar hazának védelme mindig készen fog ugyan bennünket a legelhatározottabb küzdelemre is találni; de ohajtásunk, törekvésünk nem szabad, hogy más legyen, mint megerősítése a békének mindaddig, a mig ez lehetetlené nem tétetik.

Erős a reményünk az iránt, hogy ha elhatározottan törekszünk jó viszonyban élni szomszédainkkal, fentartani és megerősíteni a német birodalommal a baráti viszonyt, a békét hosszabb időre lehető leend hazánk számára biztosítani.

Kik egyebiránt mély tisztelettel vagyunk Császári és Apostoli királyi Felsőházi stb.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, sept. 27.

— **A delegatiók befejezése.** Hiteles helyről vett értesülés szerint remélik, hogy a delegatiók október 15-éig befejezik munkálataikat.

— **Gr. Andrássy Gyula** külügyminisztert mint halljuk, a szultán a legnagyobb kitüntetésben részesíté, a mely rendelkezésére áll. A szultán ugyanis gr. Andrássynak a nagy Osmanie-rendet brillánsokban adományozta.

— **A vajda-hunyadi kőszén és vasbányákról** mint tudatuk olvasóinkkal, hogy a pénzügyminiszter oly feltételek mellett adta át azokat egy consortiumnak (Erlanger, Franko-hungarian-bank stb.) hogy ez uradalom eddigi jövedelmeit évenként 45,000 frtot az állampénztárba befizetvén, 6 millió forint erejéig beruházásokat tegyenek, úgy, hogy évenként 1,200,000 mázsa nyers vas álltassék elő. Ha e műveletről a társaság 7% nagyobb tiszta hasznot nyerne, a fölösleg fele az állampénztár javára essék. A pénzügyminiszter ezen előterjesztése a Deák-párt érkekezletén annál nagyobb örömmel fogadtatott, mert a párt minden tagja tudja, hogy az állam kezelése alatt álló vashámorok hasznahajás helyett folytonos pénzáldozatokat követelnek, a nélkül, hogy e kiadások gyümölcsözésére csak távolról is kilátás lehetne. Azon fölmerült kérdésre, vajjon a társaság képes-e ily nagymérvű vállalatot mért biztosítékot nyújtani, a pénzügyminiszter ur igenlőleg válaszolt. Most ujabban a „P. L.” arról értesül, hogy az érintett consortium csak azon esetben hajlandó az üzlet valószínűsítésére, ha a tőke megszerzésére kibocsátandó részvényeket mind elhelyezte, vagy is a társulat mindenekelőtt szabad praemiát akar magának biztosítani. Ohajtandó volna, ha az ügy állásáról, hivatalosan világosították fel a nagy közönség.

— **Fogarasvidék főkapitánya** Pestre hivatott. Ideje is, hogy a kormány ott kissé utána nézzen a dolgoknak mert az ultrák buzája igen nagyra nőtt az erélytelenség, vagy rövidlátás miatt.

ánya, Mária hercegnő, kit a fejedelem számára a császár és Békés kinéztet volt, már jegyben járt steier Károly főherceggel; mert Albert herceg 1570. jul. 8-án egy ismeretlen kéz által Rómából figyelmeztetett a császár célzatára, és képzelhetni, hogy az unitárius fejedelemről nem valami kedvező hangon; ezért gondoskodott a herceg, hogy bevégeztetett ténnyel felelhessen János Zsigmond kiró-jének. Békés 1571. január végén érkezett Prágába; csak akkor tudta meg, hogy Mária hercegnő már jegyben van. A császár ajánlatára, másik uokahuga, a devei Sybilla hercegnő kezével kellett megelégednie a fejedelemnek, kiről Békés azt hallotta, hogy rut és a németen kívül más nyelvet nem beszél. ⁹⁵) Prágából Bécsbe ment a császárral, hol azon reményben, hogy a házasság erős kapcsolat képzendi a létrejött szerződésnek, miután Maximilián János Zsigmondnak és örökeinek, azon esetre, ha Erdélyt elvesztenék, Oppeln és Ratibor siléziai hercegségeket mart. 10-én lekötötte, ⁹⁶) kieserített a speieri egyezést megerősítő okmányokat.

E szerződést az erdélyi országgyűlés ugyan nyilván nem, de Báthori István újonnan választott fejedelem önként elismerte s nemcsak maga tisztele, de a kedvező pontok hallgatagon az országban is érvényre emelkedtek; a speieri szerződés Erdély önálló státuséletének mindig egyik főalapját s a fejedelmi korszak állam- és közjogának legfontosabb elemeit képezte 120 éven át.

Várfalvi Nagy János.

⁹⁵) Forgács 464. l.

⁹⁶) Bethlen II. 205—206. ll.

— **Pénzügyőrök megtámadtatása** F. hó 20-án Galacz és Sáros közt egy 5 emberből álló pénzügyőr csapatot támadtak meg galaczi (fogarasvidéki) lakosok, szétkergették őket s egyet levertek. A felett tanácskoztak, miféle halál nemmel végezzék ki, majd töltényt kerestek, hogy agyonlöjjék, majd szuronnyal akarták átdöfni s végre is összeveszték a felett, mily módon öljék meg. Az így menekültet egy felmeri szász vette fel az útférről szekereire, házához vitte, a honnan asztán a pénzügyőrök elszállíták a katonai kórodába. Különb Galatzen egy idő óta nem is mutathatják magukat a pénzügyőrök, a lakosok ellenállanak. E szerint Fogarasvidéken az anarchia hódít. Meddig türi ezt a magyar kormány?

— **Circus.** Albertine és Victorine kisasszonyok, — kik Derssin urnál „a tartaléksereget” képezik, — daczára annak, hogy testgyakorlataikkal a fiatal uracsokra nagy benyomást tettek — nem voltak képesek tegnap — az eső után — nagyszámú közönséget hódítani „magas művészetők” bámulására.

— **A N.-Küküllő-melléki borokról** írják Medgyesről, hogy már september 20-án jobb volt az idei bor, mint az oly drága 1869-beli: aug. megfőzte, sept. megsütötte s ha még csak 14 napi meleg időnk lesz s Szt.-Mihály előtt hóharmat nem hull, az idei bor az 1866-belivel fog versenyezni. Mennyiségre nézve kevesebb bort remélnék, mint volt 1871-ben.

— **A „polgári társalkodó”** megváltoztatta szándékát s nem fog szokott helyiségéből elköltözni. — Kapcsolatban ezzel sietünk közönségünk figyelmébe ajánlani e társalkodó gazdag könyvtárát, melyben a hazai irodalom kívül, a külföldi is jelesen van képviselve.

— **A bankkérdés mai stadiumáról** a „M. Pol.” értesülése odamegy ki, hogy pénzügyminiszterünk ez ügyben követendő eljárással tisztában van; és javaslatának a bankkérdés megoldása iránt a ház elé terjesztése előtt még egy kísérletet teend az osztrák kormányval egyetértőleg intézni el a nemzeti bankkal létező 80 milliónyi differenciát, és az utóbbival, ha lehet, oly egyezményt kötni, mely Magyarország hiteligenyit teljesen biztosítaná. A közös érdek e méltányosság kívánja, hogy e kísérlet megtéessék. De a nemzeti bankkal való egyezés nem lévén valószínű, Kerkapolyi egy külön magyar országos bank föllállításának eshetőségére is el van készülve, és ezen utóbbi esetben képes lesz javaslatát azonnal az országgyűlés elé terjeszteni.

— **Értesítés.** A kolozsvári felső szénutcai kőkerti kisdud óvodával egybekapcsolt rom. kath. elemi iskolába a beiratások folyó hó 29-ik napján megkezdődnek, az előadások pedig october 1-én. Miről az illető szülők ezennel értesítettek. Kolozsvárt szeptember 26. 1872. Esztegar Tivadar r. kath. elemi tanító.

— **A kolozsvári állami tanító képezde**be miniszter ő nagyméltósága utolagos jóváhagyásának feltétele alatt az igazgató tanács által köztartási és szálláspénz segedelem mellett felvették: A II. osztályba Babarczy Lukács, Péter János, Bajkán Dóme és Handelsmann József. A I. osztályba: Kondor Mózes, Bakos Kálmán, Szabó Albert, Benze Károly, Nagy Albert, Orelt Lajos, Ruszvánszki Béla, Tóth Károly, Gönczi János, Antal Dénes, Luttich Albert, Mengel Pál, Pataki Ferencz, Tulogdi Pál, Sebestyén József, Kilin György, Bota Sándor, Faluvégi András, Esztegar Antal, Stpos János, Rácz Miklós, Bideskúti Robert, Molnár Albert, Bene Elek, Turán Pamilion, Stán József. Felvételi vizgára bocsátattak: Máté József, Lukács János, Bota Miklós. A felvételi vizsga f. évi october hó 1. napján délelőtt 9 órakor tartatik. Miről a felvettek azon felhívással értesítettek, hogy f. évi october 1—3 napján igazgató tanár Paal Ferencz urnál jelentsék magokat. Az igazgató tanács határozatából Kovácsi Antal, jegyző.

— **Gyilkosság.** Bisztrán (Alsófejérmgye) 1 szomszéd falusi lakos 9 beér egy asszony ép háza közelébe, melynek küszöbe előtt férje állott; mire ez az idegen férfire kiált miért jársz az én feleségemmel? Az asszony állítja, hogy hisz csak e perczben érte el őt, a férj karot ragadott s az idegenre rontott; hanem ez erősebb volt földre verte; midőn az asszony látta, hogy urra huzza a rövidébbet, ő ragadott karot s több ütést mért az idegen fejére úgy, hogy ez a férj is bicskot ütven bele, végtére kiadta lelkét.

— **Szerencsétlenség.** „Károlina” kórházba tegnap egy 8 éves fiut szállítottak, kinek a vasutnál — vigyázatlanság következtében — mind a két lábszára eltört.

— **Nagy vihar.** O-Lublólól (Szepesme-gye) írják lapunknak, hogy olt szeptember 14-én este 8 órakor nyugatról villámzás közt, de meny-dörgés nélkül jött forgó szélből 8 perczig tartó orkán keletkezett, mely a házak fedeleit nagyon meg-rongálta, a bezárt ablakok szárnyait kitepte és tovább vitte; az ut mellett fákat összetörtelde; a fel-korbácsolt por közt még kisebb darab kövek is repültek, sőt a szél a konyhákban volt tüzet a kéményen kikergetvén, lángkint a levegőben tovább hurczolta, minek folytán a városban láma keletkezett, hogy tűz van. Szerencsétlenség azonban nem történt; az emberek ily vihart sohasem láttak, s

azért a köznép azt beszéli, hogy a tüzes sárkány szállt föl és alá.

— **Utazás a kassa-oderbergi vas-uton.** A „Brünner Tagesp.” írja. Alig mul el hét, hogy nem jegyezhetnénk föl valami vasuti merény-letet, melyek nem csekély kárt okoznak a kassa-oderbergi vasutforgalmi eszközeinek. Majd köveket dobna a vonatokra, majd két három mázsa követet hengeritenek a sinekre, és csak a gépmester lélekjelenlétének köszönhető, hogy a gép megkárosításán kívül más szerencsétlenség elő nem fordul. Így e hó 18-án a 3. számú személyvonat, Krompachnál a Slovinka hid előtt kénytelen volt megállni, mivel deszkák voltak a sinekre felrakva. A deszkák a hid jobboldalából ki voltak szakítva és mindenesetre azon szándékból letettek a sinekre, hogy vasuti szerencsétlenség legyen belőle.

— **Nagy feltűnést okozott Lugoson** írja a „Temesv. Ztg.”, a város négy előkelő és vagyonos lakójának e napokban történt elfogatása azon gyanúból, hogy azok épületeiket maguk gyújták meg csak azért, hogy a biztosítási összeget megnyerjék. Az elfogadott az elővizsgálat bevégeztével a temesvári törvényszékhez szolgáltatott be.

— **Kigyók termékenysége.** Az indiai „Daily News” Madrasban lakó D. Schrött urtól a következő közleményt hozza: Engedje meg őnt hogy egy igen érdekes eseményt közöljek. Saját házamban történt jul. 30-án este. Egy 3 1/2 láb hosszú Rumelkigyó (Daboia elegans) melynek 7 hét óta valék tulajdonosa, 39-et fiadzott. Ezek mindenike 8 1/2 hüvelyk hosszú s egyike ezen csak 6 óra óta világra jött kigyóknak 10 másodpercz alatt egy fogoly madarat ölt meg. Ez bizonyítja, hogy mily veszélyesek a mérges kigyók.

— **A kutyák elszaporodtak.** Különös és boszantó tapasztalat, hogy nem csak a külváros, de a piactól nem messze fekvő kisebb utcákban is tömördek a kutya s az ott járó kelő gyakran találkozik „komondor”-sereg támadásával. — A háztulajdonosok jól ténnek, ha kutyáikat nem eresztenék szabadon mindjárt alkonyatban, mert az éles fogu komondorokat nem a sétálók ijesztésére tartják.

— **A német császár** Augustza császár-néval együtt, hir szerint, a tél folytán Olaszországba fog utazni.

— **Kellemetlen incidens** adta elő magát a berlini indóháznál, midőn Vilmos császárt visszavárták a marienburgi ünnepélyről. A feldiszi-tett ivet ugyanis, melylyel annak idején az orosz czárt várták, megtarották Vilmos fogadására. De midőn a császárj vonat már közeledik, a lampionok egyikéből fellobogó láng meggyújtotta a burkus zászlókat. Egyszeriben elégték, az egész ivetzettel együtt

Derssin lovardájában naponta esti 7 órakor
NAGY ELŐADÁS
folyton újabb műsorozattal rendeztetik.

Árjegyzék. Sept. hó 16-én tartott hetivá-sárról (alsó a mérő középar.) Tisztabuza 6 ft. 80 kr. Elegybuza 4 ft. 76 kr. Rozs 3ft. 56 kr. Árpa 2 ft. 56 kr. Zab 1 ft. 70 kr. Törökbuza 4 ft. 20 kr. Pityóka 1 ft. 70 kr. Marhahus fontja 23. Kolozsvárt, sept. hó 26-én 1872.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

September 26-ról. 5% metaliques 65.45
5% nemzeti kölcsön 70.40. 1860-ki államkölcsön 102.70 Bankrészevények 875. Hitelrészevények 332.— London 109.— Ezüst 108.40 Cs. kir. arany 524 20 frankos arany 875.
Földterhelmentesítési kötvények: Magyar 80, 25. Temesi 80.— Erdélyi 77.50. Horv. Szlavon —.

Felelős szerkesztő **Sándor János.**

Nyiltér.

[20—20]

Titkos betegségeket
és
tehetetlenséget
(elgyengült férfierőt)

gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker
biztosítása mellett

HANDLER MÓR

orvos- és sebészudor, szülész és szemész.

Rendel naponként: délelőtt 11 órától 1-gig
és délután 3 órától 5-gig.

Lakik Pesten, Lipót-város, nádorutca 13. szám,
1-ső emelet 14. sz.

Dijjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik.

Hirdetmény.

A N.-Szeben-kiskapusi vasútvonal megnyitásának napjától kezdve megszűnnek a N.-Szeben-k.-fehérvári és N.-Szeben-medgyesi mallepostajarakok; valamint az eddigi postaállomások, illetőleg lóváltásos postahivatalok ezen postavonalokon, u. m. K.-Fehérvárt, Szászsebesen, Szerdahelyt, Szecselen, Szelindeken, Nagyselyken és Medgyesen, egyszerű lóváltás nélküli postahivatalokká fognak átalakítani, melyek csupán a postakezelési szolgálattal foglalkozandnak.

Miután a nevezett postahivatalok előfogatai a rendes járatok szállítása, valamint a kincstári szerek visszavitele által is már jelenleg igénybe vannak véve, ennélfogva a különposták és különmenetek szállítása a N.-Szeben-medgyesi és Nagyszeben-K.-Fehérvári postavonalokon, f. é. **szepember hó végével** véglegesen beszüntetik. Mi ezennel köztudomásra hozatik.

N.-Szeben, 1872 szeptember 24-én.

nyújtatik azonnal uraknak és nőknek a kiknek az itteni lakosság közt **terjedelmes ismerete van. Sem elölleges kiadás, se költség csak munkásság kívántatik.** Ajánlatokat „Verdienst“ 5. jel alatt, továbbküldés végett elfogad bérmentesen e lap szerkesztőisége.

(560) 1-1-2

Ujból friss küldemény érkezett KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

gróf Gyulay-ház, 162. sz.

Kolozsvártt,

egyedül csak nálla kapható az annyira kedvelt

NAPRAFORGÓ-VIRÁG SZAPPANYA.

(Sonnensblumen-Oel Seife.)

1 skatula 3 darabbal . . . . . 1 frt 50 kr.
1 darab ára csak . . . . . — frt 50 kr.

s elég, hogy minden szeplőt eltávolítson.

Ezen szappannyal

már egy egyszeri mozdás azon hatást teszi, hogy a durva folszerépedett arc- vagy kézbőrt is, azonnal egy **simá, finum, gyöngéd** bőrré váltja fel.

Az illatja tul tesz minden indiai kellemes illaton.

Ezenkívül ajánlja

a Treu-Nuglisch gyártmányu mozdó-szappanyait.

HAJKENŐCSEIT

és minden illatszereit a legolcsóbb árban.

Ugyancsak

Keresztesy Pál papir-kereskedésében

folytonosan kaphatók

magyar dallamokkal zenélő Cassettek

6 forinttól egész 15 frttig darabja.

(555)

Megjelent és Demjén László Könyvkereskedésében Kolozsvártt és általa minden könyvárusnál kapható: KOLOSZVÁR TÖRTÉNETE.

Első kötet.
Oklevéltárral. (1.) Os-ó-ó középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világsztár rajzokkal. (36 tábla.)
Irtá Jakob Elek
Ára 10 frt.
(327)

E műndez tekintetben nagy, epochalis munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár városi munkái kiadásával magának maradó emléket emelt. Silessen lehet, e város értékes, közönségre, e munkát partfogása alá venni és terjeszteni, hogy a nagyszorgalmat és szakudolási irába minél több kedvet öntsen e munka folytatására, melynek legértékesebb része az újabbkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3-részből álló, első kötetet, az bizonyára érdeklődik fogja lapozgatni és benne bolygatódni, s a folytatást minden áron megszerzi magának.

Demjén László.

(534) 21-48
MELL- és TUDÓ-
betegség terjesztésében, még re-
ményvesztett az orvosok által gyógyít-
hatlanak nyilvánított esetekben is gyö-
keresen, kigyógyulnak

Orvosság nélkül.
A betegség részletes leírására bővebb-
ben feltérjelve
J. H. Fickert, Dir. Berlin,
Wall-Strasse No. 23
A levelehez 5 ft e. mellékelendő.
Orvosság nélkül.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főter báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főter, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. ez. közönséggel, hogy újonan felszerelt és izletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdai megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözüvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**
FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda, — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szerezettek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglévőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosíttatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.